

11.11.2025

Sisäministeriön ehdotukset muutoksiksi hallituksen esitysluonnokseen eduskunnalle valmiuslaiksi

Sisäministeriö on nostanut esiin tässä muistiossa ilmeneviä tarpeita uudelleenarvioida eräitä valmiuslakityöryhmän 30.6.2025 hyväksyttyyn mietintöön sisältyviä ehdotuksia laajamittaiseen maahantuloon liittyen. Valmiuslain uudistuksen tavoitteena on saattaa valmiuslaki vastaamaan nykyaikaista käsitystä yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta ja sitä uhkaavista tekijöistä. Sisäministeriön näkemyksen mukaan mietintöön sisältyvässä hallituksen esitysluonnoksessa valmiuslaiksi ei käy riittävästi ilmi se, että Euroopan komissio on joulukuussa 2024 julkaisemallaan tiedonannolla (COM(2024) 570 final) korostanut jäsenvaltioiden vastuuta ulkorajoistaan ja tarpeellisia keinoja tämän toteuttamiseksi. Suomen 1 340 kilometriä pitkä itäraja on myös Euroopan unionin ja Naton ulkoraja.

Venäjän Suomeen kohdistama painostaminen voi olla pitkäkestoista ja saada aiempaa laajempia ja vakavampia muotoja. Myös laitton maahantulo EU:n eteläisillä ulkorajoilla ylläpitää Suomeen sisärajojen kautta suuntautuvan laittoman maahantulon uhkaa.

Keskeisintä on luoda viranomaisille toimivaltuudet ja kyky valvoa ja hallita maahantuloa tehokkaasti ja laadukkaasti ja estää turvapaikkajärjestelmän kuormittuminen. Rajaturvallisuuden merkitys sekä itärajalla että sisärajoilla korostuu turvallisuustilanteen yleisesti vaikeutuessa Euroopassa. Sisärajojen tilannekuvan ja vasteen merkitys kasvaa, koska Venäjän hyökkäyssodan johdosta vapaan liikkuvuuden alueella arvioidaan liikkuvan aiempaa enemmän aseita ja riskihenkilöitä, ja tämän arvioidaan jatkuvan myös sodan päätyttyä.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan yhteiskuntaa uhkaavia häiriötilanteita tulee pystyä mahdollisimman pitkälle hallitsemaan viranomaisten normaaliolojen sektorikohtaiseen lainsäädäntöön sisältyvillä toimivaltuuksilla. Rajavartiolaitosta koskevaa lainsäädäntöä onkin viime vuosina täydennetty, ja sisäministeriössä on vireillä lainsäädäntöhanke, jolla Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia kehitetään edelleen vastaamaan paremmin muuttuneen turvallisuus- ja toimintaympäristön vaatimuksia. Myös muiden sisäministeriön hallinnonalan viranomaisten toimivaltuuksia päivitetään tarvittavin osin.

Tarvittaessa erittäin vakavia uhkia kuten välineellistettyä maahantuloa torjutaan erillisellä lainsäädännöllä. Vuoden 2026 loppuun asti voimassa oleva laki väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi (ns. rajaturvallisuuslaki) on esimerkki tällaisesta lainsäädännöstä. Sisäministeriö arvioi vuoden 2026 aikana lain sisältöä ja voimassaoloa, jotta Suomella on tehokkaat ja tarkoituksenmukaiset keinot vastata välineellistetyistä tai laajamittaisesta maahantulosta aiheutuviin vakaviin uhkiin myös jatkossa.

Arvioinnissa otetaan huomioon kansainvälisen oikeuden ja EU-oikeuden liikkumavara sekä asiaan liittyvä mahdollinen uusi oikeuskäytäntö.

Useiden valmiuslakiehdotukseen sisältyvien lisätoimivaltuuksien tarkoituksena on viranomaisten resurssien ja toimintaedellytysten turvaaminen otto-oikeuksien ja palvelujen suorittamisvelvollisuuden kautta taikka liikkumisen ja oleskelun rajoittamisella.

Valmiuslain soveltamisessa on useimmiten kyse punnintatilanteesta, jossa mahdollisimman rajatulla ja oikeasuhtaisella perusoikeuksiin puuttumisella pyritään turvaamaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen laajemmin. Tästä näkökulmasta erityisesti hallituksen esityksen 82 §:n toimivaltuus tulee poistaa. Lisäksi 70, 85 ja 96 §:ään tulisi lisätä uusi momentti, jossa toimivaltuuden soveltamista rajataan siten, että toimivaltuutta ei voida soveltaa laajamittaisesta maahantulosta johtuvien poikkeusolojen hallitsemiseksi. Rajauksella turvataan laajemmin väestön perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen sekä varmistetaan toimivaltuuden oikeasuhtaisuus.

On syytä huomioida, että lainsäädäntöön säädetyillä toimivaltuuksilla voi olla myös signaalivaikutuksia, jotka voivat heijastua niin vieraan valtion vihamieliseen toimintaan kuin rikolliseen toimintaan, joka on muodostunut eritoten Schengen-alueelle tapahtuvan laittoman maahantulon järjestämiseen sekä Schengen-alueen sisäisen sekundaarisen salakuljetuksen järjestämiseen.

Turvallisuusympäristön muutosta koskevaan kuvaus

1.1.2. Turvallisuusympäristön muutos

Sisäministeriö näkemyksen mukaan hallituksen esityksen kappaleeseen **1.1.2 Turvallisuusympäristön muutos** toisen kappaleen jälkeen tulisi tehdä seuraava lisäys (s. 14):

”Suomen on varauduttava lainsäädännöllä siihen, että Venäjän Suomeen kohdistama painostaminen voi olla pitkäkestoista ja saada aiempaa laajempia ja vakavampia muotoja. Sisäisen turvallisuuden selonteon mukaan laitton maahantulo EU:n eteläisillä ulkorajoilla ylläpitää Suomeen sisärajojen kautta suuntautuvan laittoman maahantulon uhkaa. Euroopan komissio on joulukuussa 2024 julkaisemallaan tiedonannolla (COM(2024) 570 final) korostanut jäsenvaltioiden vastuuta ulkorajoistaan ja tarpeellisia keinoja tämän toteuttamiseksi. Rikollista toimintaa on muodostunut eritoten Schengen-alueelle tapahtuvan laittoman maahantulon järjestämiseen sekä Schengen-alueen sisäisen sekundaarisen salakuljetuksen järjestämiseen. Laajamittaisen maahantulon riskinä on, että turvapaikkajärjestelmä kuormittuu eikä maahan saapuvia kyetä tunnistamaan, ja suureen maahantulijoiden määrään on mahdollista soluttaa rikollisia, tiedustelijoita ja sotilaallisia erikoisjoukkoja. Vaarallisten taikka muutoin maassa oleskelun edellytykset täyttämättömien henkilöiden maahanpääsy ja oleskeluluvan saaminen tulee tällöin saada estettyä.

82 § Huoneiston luovuttaminen Maahanmuuttoviraston hallintaan

Sisäministeriö ehdottaa toimivaltuuden poistamista kokonaan. Sisäministeriön näkemyksen mukaan laitonta ja laajamittaista maahantuloa tulee pystyä torjumaan ja estämään pitkälle viranomaisten normaaliolojen sektorikohtaiseen lainsäädäntöön sisältyvillä toimivaltuuksilla sekä valmiuslaista erillisellä lainsäädännöllä. Keskeistä on, että viranomaisilla on kyky hoitaa maahantulon valvonta tehokkaasti ja laadukkaasti myös tilanteessa, jossa hakijoiden määrä kasvaa nopeasti. Ensisijaisesti poikkeusoloissakin tulisi estää turvapaikkajärjestelmän kuormittuminen sekä hankkia vastaanottopalvelujen järjestämiseen tarvittavat tilat viranomaisten omin voimavaroin tai hankkimalla tarvittavat tilat markkinoilta.

70 § Kuljetusten suorittamisvelvollisuus

Sisäministeriö ehdottaa pykälään uutta 2 momenttia:

Edellä 1 momentissa tarkoitettua toimivaltuutta ei voida soveltaa laajamittaisesta maahantulosta johtuviin kuljetustarpeisiin.

Yksityiskohtaiset perustelut:

Pykälän 2 momentissa rajattaisiin 1 momentissa tarkoitettua toimivaltuutta siten, että sitä ei voida soveltaa laajamittaisesta maahantulosta johtuviin kuljetustarpeisiin. Rajoitus voidaan katsoa olevan tarpeen, kun otetaan huomioon edellä 14 §:n mukaiset lisätoimivaltuuksien soveltamista koskevat käyttöperiaatteet. Viranomaiset voidaan oikeuttaa käyttämään lisätoimivaltuuksia poikkeusoloissa vain siinä laajuudessa kuin se on välttämätöntä ja oikeasuhtaista ehdotetussa laissa säädetyn tarkoituksen saavuttamiseksi. Pykälän 2 momenttiin ehdotetussa rajauksessa on kyse punnintatilanteesta, jossa mahdollisimman rajatulla ja oikeasuhtaisella perusoikeuksiin puuttumisella pyritään turvaamaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen laajemmin.

Ensisijaisesti viranomaisten normaaliolojen sektorikohtaiseen lainsäädäntöön sisältyvillä toimivaltuuksilla ja muulla valmiuslaista erillisellä lainsäädännöllä sekä EU-lainsäädännöllä turvataan viranomaisten kyky hoitaa maahantulon valvonta tehokkaasti ja laadukkaasti ja estää välineellistettyä maahantuloa ja laitonta maahantuloa sekä sellaista laajamittaista maahantuloa, joka voisi vaarantaa valtion kantokykyä, väestön toimeentuloa tai valtion maksuvalmiutta.

85 § Lakisääteisten vakuutuksien, etuuksien ja sosiaaliavustusten muutokset

Sisäministeriö ehdottaa pykälään uutta 5 momenttia:

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja toimivaltuuksia ei voida soveltaa laajamittaisesta maahantulosta johtuvien poikkeusolojen hallitsemiseksi.

Yksityiskohtaiset perustelut:

Pykälän 5 *momentissa* rajattaisiin 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja toimivaltuuksia siten, että niitä ei voitaisi soveltaa laajamittaisesta maahantulosta johtuvien poikkeusolojen hallitsemiseksi. Rajoitus voidaan katsoa olevan tarpeen, kun otetaan huomioon edellä 14 §:n mukaiset lisätoimivaltuuksien soveltamista koskevat käyttöperiaatteet. Viranomaiset voidaan oikeuttaa käyttämään lisätoimivaltuuksia poikkeusoloissa vain siinä laajuudessa kuin se on välttämätöntä ja oikeasuhtaista ehdotetussa laissa säädetyn tarkoituksen saavuttamiseksi. Ihmisten taloudelliseen asemaan ja toimeentuloon liittyviä 1 momentin mukaisia lakisääteisiä vakuutuksia, etuuksia ja sosiaaliavustuksia ei voida katsoa olevan oikeasuhtaista heikentää laajamittaisesta maahantulosta johtuvien poikkeusolojen hallitsemiseksi. Pykälän 5 momenttiin ehdotetussa rajauksessa on kyse punnintatilanteesta, jossa mahdollisimman rajatulla ja oikeasuhtaisella perusoikeuksiin puuttumisella pyritään turvaamaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen laajemmin. Rajauksella turvataan myös ehdotuksen 1 §:n mukainen valmiuslain tarkoitus turvata väestön toimeentulo ja ylläpitää yhteiskunnan toimivuuden kannalta välttämätöntä toimintaa.

Ensisijaisesti viranomaisten normaaliolojen sektorikohtaiseen lainsäädäntöön sisältyvillä toimivaltuuksilla ja muulla valmiuslaista erillisellä lainsäädännöllä sekä EU-lainsäädännöllä turvataan viranomaisten kyky hoitaa maahantulon valvonta tehokkaasti ja laadukkaasti ja estää välineellistettyä maahantuloa ja laitonta maahantuloa sekä sellaista laajamittaista maahantuloa, joka voisi vaarantaa valtion kantokykyä, väestön toimeentuloa tai valtion maksuvalmiutta.

96 § Sosiaali- ja terveyspalveluja koskevat poikkeukset

Sisäministeriö ehdottaa 96 §:ään uutta 3 momenttia:

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja toimivaltuuksia ei voida soveltaa laajamittaisesta maahantulosta johtuvien poikkeusolojen hallitsemiseksi.

Yksityiskohtaiset perustelut:

Pykälän 3 *momentissa* rajattaisiin 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja toimivaltuuksia siten, että niitä ei voitaisi soveltaa laajamittaisesta maahantulosta johtuvien poikkeusolojen hallitsemiseksi. Rajoitus voidaan katsoa olevan tarpeen, kun otetaan huomioon 14 §:n lisätoimivaltuuksien soveltamista koskevat käyttöperiaatteet. Viranomaiset voidaan oikeuttaa käyttämään lisätoimivaltuuksia poikkeusoloissa vain siinä laajuudessa kuin se on välttämätöntä ja oikeasuhtaista ehdotetussa laissa säädetyn tarkoituksen saavuttamiseksi. Ihmisten 1 momentin mukaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita ei voida katsoa olevan oikeasuhtaista heikentää laajamittaisesta maahantulosta johtuvien poikkeusolojen hallitsemiseksi. Pykälän 3 momenttiin ehdotetussa rajauksessa on kyse punnintatilanteesta, jossa mahdollisimman

Liite 2

rajatulla ja oikeasuhtaisella perusoikeuksiin puuttumisella pyritään turvaamaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen laajemmin.

Ensisijaisesti viranomaisten normaaliolojen sektorikohtaiseen lainsäädäntöön sisältyvillä toimivaltuuksilla ja muulla valmiuslaista erillisellä lainsäädännöllä sekä EU-lainsäädännöllä turvataan viranomaisten kyky hoitaa maahantulon valvonta tehokkaasti ja laadukkaasti ja estetään välineellistettyä maahantuloa ja laitonta maahantuloa sekä sellaista laajamittaista maahantuloa, joka voisi vaarantaa valtion kantokykyä ja sosiaali- ja terveystaloutta. Laajamittaisen ja välineellistetyn maahantulon tilanteessa välttämätön henkeä ja terveyttä pelastava sekä kansanterveyttä välittömästi suojaava hoito on joka tapauksessa varauduttava antamaan.